

(Бүтүүтэ. Иини 1 стр. көр)

Улуу Кыайы 60 сылын көрсө

ДОЙДУ ТЭБЭР
СҮРЭБИН ТУРУУЛАСПЫТТАРА

Федор Кондратьевич Ядрихинский 1915 с. Көбөкөңгө төрөөбүт киши. Биниги бэркэ билэр эдийи-бит Татьяна Кондратьевна Ядрихинская — Ленинград блокадатын кыттылаага бииргэ төрөөбүт убайа. Федор 1941 с. от ыйыгар бастагы хомуурга ыгырылган фронтта аттаммыта. Офицердары бөлөмнир инженернэй-техническэй училищега үөрэнн, лейтенант званиетын ылан Москва аныгар өстөөу утары сэрйилээниг кытты-быта. Сэриигэ хорсун быһыытын иһин Кыһыл Сулус ордьянын на-дараадаламмыта. Өстөөх само-леттарын бумбалааһыннарыгар түбөһөн кумахха көмүллэ сыггарын доротторо булан орообуттар уонна бэрт уһуннук госпитальга сытан эмтэнэн баран босхолонон атырды-ах ыйыгар 1942 с. дойдутугар төннөн кэлэр. Манна кэлэн Намга, онтон Уус-Алданга военкоматка үлэли-ир. 1944 с. Сунтаар оройуонугар КГБ начальнигин солбуяааччынан ананар. Сэриигэ ылбыт баастара көбөн хорсун буйун 1950 с. ыам ыйын 8 к. ылдыан өлбүтэ. Кини оғ-дообото Валентина Ивановна Зве-рева Нам сирин иккис төрөөбүт дой-ду оғостон, Федортан үс оғолонон билингэ диэри Намга олоорор.

лаага. Элбөхтик бааһырбыта. Харь-ков куораты босхолоно сылдын улаханлык бааһырбыта уонна дой-дутугар төннөн кэлбитэ. Дойдугу-гар кэлэн са-нгарды үлэ-эн истэбинэ, сэриигэ иккис-тээн ыгырыл-лар. Ол эрээри кинини бааһа ситэ оспотох диэн инники кирбиигэ бы-рахпаттар, Чита куоракка тимир өуол керүүтүгэр-истиитигэр ха-аллараллар. П р о к о п и й Д м и т р и е в и ч А ф а дойдуну көмүскүүр сэ-рии I степе-нэ, Албан Аат III степе-ннээх

урдьяннарыйна, «Германияны Кы-айы иһин», «Японияны Кыайы иһин» мэтээллэринэн нағараада-ламмыта.

Кривошапкин Иннокентий Ти-хонович Таастаахтаа төрүттээх. 1942 с. хонуу биригэдириринэн үлэ-ли сылдын сэриигэ ыгырыллыбы-та. Москва анынаағы кыргыһыга пулеметчик быһыытына сэрйилэ-питэ. Ол сылдын улаханлык кон-тузияламмыта, бааһырбыта. Госпи-тальга сытан эмтэнэ сатаан баран кыһан үтүөрбөккэ иккис группала-ах сэрии инбэлинтэ буолан дойду-тугар төннүбүтэ. Кэлэн колхозка биригэдириринэн, председатели солбуяааччынан, кэлин үөрэнэн ту-туу прорабынан үлэлээбитэ. Кэргэ-нэ Матрена Никифорованын 7 оғолонмуттара. Иннокентий Криво-шапкин Аҕа дойдуга сэриигин I ст-еппеннээх уордьянын, «Германия-ны Кыайы иһин» мэтээлинэн на-ғараадаламмыта.

Кривошапкин Николай Дмитри-

евич 1942 с. армияга ыгырыллы-быта, Москва анынаағы суоста-ах сэриигэ саа-саадах тутан кыт-

Салбанга төрөөбүтэ. 1941 с. атыр-дыах ыйыгар Кыһыл Армия кэжэ-тигер ыгырыллар уонна 233-с стрел-ковой полк саста-абыгар кирисэн Москва куораты көмүскэһэр. Бу ыарахан кыргыһы-га улаханлык ба-аһыран уонна кон-тузияланан 1942 с. армияттан босхо-лонон дойдутугар эргиллэн кэлэр. Манна кэлэн орой-уон кэжэ тэрилтэ-лэрин салайан үлэ-лээбитэ. Билигин Намга икки кыһа олоороллор. Ан-тонина Ивановна I №-дээх оскуола остолобуойуга үлэлиир, оттон Ав-густа Ивановна ветуправлениега от-дел сабыдиссэйэ.

тыһыны ылбыта. Дойду кини куор-атын көмүскэһэр иһин кыргыһы-га геройдуу охтубута.

Никифоров Михаил Дмитрие-вич Нам оройуонугар II Модут из-нилизегэр төрөөбүтэ. 1941 с. сайы-ныгар сэриигэ ыгырыллыбыта. Москва анынаағы кыргыһыга кыттыны ылбыта уонна 1942 с. атырдыах ыйыгар уҕа санныгар бааһырыны ылан дойдутугар эргил-лэн кэлбитэ. Кэлэн колхозугар үлэли сылдын Булунга балык-таһа кириэр. Онно 1944 с. диэри үлэ-лээн баран К. Марк аатынан кол-хозка, кэлин совхозка 1968 с. пен-сияга тахсаһар диэри бэриинилээхтик үлэлээбитэ. Кини «Германияны Кыайы иһин» мэт-ээлинэн, кэлин юбилейнай мэтээл-лэринэн нағараадаламмыта. Үс кыһынаа. Итилизэтин биир кыһа-һа Роза Михайловна Бөтүнгэ ну-уча тыһын учууталынан өр сыта үлэлээбитэ.

Протопопов Иван Николаевич

И.Н. Протопопов Албан Аат III ст-епенэ уордьянын, үгүс мэтээллэри-нэн, САССР Верховнай Советын Бо-чуотунай грамотатынан нағараада-ламмыта.

Охлопков Степан Павлович 1921 с. Үөдүйгэ төрөөбүтэ. 1941 с. армияга ыгырыллан барбыта. Москва аны-наағы кыргыһыга кыттыны ылбы-та. Сэрйилээ сылдын үстэ улахан-лык бааһырбыта. Бастаан санита-рынан, кэлин пулеметчигынан сулууспалаабыта. Великие Луки куорат аныгар кыргыһа сылдын ула-ханлык бааһыра уонна 1944 с. дой-дугугар Үөдүйгэ эргиллэн кэлэр. Ман-на кэлэн колхозугар агрономунан өр сылларга үлэлээбитэ уонна 1979 с. ылдыан өлбүтэ. С.П. Охлопков «Москва оборонатын иһин» мэтээл кавалера.

Журавлев Иван Иванович Крас-ноярская кыраай Чернореченский станциягыгар 1922 с. төрөөбүтэ. 1941 с. байыаннай сулуусаҕа ыгырыллар уонна сэрии бүтүөр диэри свазинь-

нан сулууспалыыр. «Бойобуой үтүөлэрин иһин», «Вена» ыллы иһин», «Германияны Кыайы иһин» бойобуой мэтээллэр кавалердара. Сэрии кэнниттэн Аҕа дойдуга сэри-тин II степеннээх уордьянын на-ғараадаланар. 1947 с. Саха сиригэр кэлэн Намга олохсуйар. Кини 1985 с. ылдыан өлбүтэ. Буйун олоғун 7 оғолоро, элбэх сизинэрэ салгыһылар. Билигин 3 оғото Намга олоороллор. Ол курдук кыһа Надежда Ива-новна Журавлева «Илгэ» ПО остолобуойуга үлэлиир.

Максимов Анатолий Степано-вич сэриигэ Горнай оройуонуттан ыгырыллан барбыта. Төннөн кэлэн баран Хамаҕаттага олохсуйбута, 6 оғо ағата. Кини эмиэ Москва көмүскэли иһин кыргыһыга кыт-тыны ылбыта. А.С. Максимов кыр-дын да баран сүгүн түптээн олоғ-бот бүтүрү үлэһит этэ. Ол курдук ыкса өлүөр диэри совхоз трактор-дарыгар сыарҕалары, стоговоттары оғороро, өрөмүөннүүрү, аҕа сыарҕа-тын оғоруунан дьарыктанара.

Белосов Терентий Егорович 1916 с. төрөөбүтэ. Кини 1941 с. сэ-риигэ ыгырыллан барбыта уонна 744 №-дээх стрелковой полкага стрелогунан сулууспалаабыта. Москва анынаағы кыргыһы ак-тыһынай кыттылаага. 1943 с. кулун тутар 7 к. кыргыһыга баа-һырбыта уонна госпитальга кириэн эмтэммитэ.

Быйыл олунньу 2 күнүгэр На-мга культура киинигэр бу 12 буй-ун оғдооболорун, оғолорун, сизинэ-рин, чугас аймахтарынын кытта көрсүһөн хорсун буйуннары чиэ-стээһин биэчэри ветераннар улуус-таҕы сабыэттэрэ, культура киинэ, нэһиликтэр дьялалтара, ветер-аннарын сабыэттэрэ тэрийэн ыыт-тылар. Үгүстэр ағаларын, эһэлэрин, та айдарын тустарынан ахтыы оғордулар, кинилэргэ аналлаах мусулт матырыйаалларын кытта билиһиннэрдилэр. Ф.К. Ядрихин-ский оғдообото Валентина Иванов-на Зверева долгутуулаах ахтыһы оғордо.

Хорсун буйууннар чугас аймах-тарыгар улуус баһылыга Д.П. Ко-ррякин махтал суруктары уонна өйдөбүннүк бэлэхтэрин туттарта-та. Буйууннар чиэстэригэр аһаммыт өйдөбүннүк кыһа умчуллубат түгэн буолла.

Григорий ЭВЕРСТОВ

Итэбэлэ суох норуот инникитэ суох
САХА ОМУК САЙДАР КЭСКИЛЛЭЭХ —
ИТЭБЭЛИН ЫҢЫКТЫБАТАҒЫНА ...

Кэнниги кэмгэ сирбит-майгыбыт мөлтөөн эрэрин, сахалар арыгыга күүскэ убанан эрэрбит, харчы кинилиги сыһыаны баһыйытын тустарынан эл-бэхтэ этиллэр буолла. Ону кытта са-халы өйбүт-санаабыт, тылбыт-өспүт, сирбит-туоммут эмиз симэйиэр ту-рукка кирибитин, олобу диригиник көрөөчү кырдыаһастар аймана бэли-эттир буолуппар. Ити балаһыаньаны көннөрөр кыах суох кэриэтэ буолла диэн өй-санаа дьонго-сэргэбэ кыргы-ник ингэн эрэр.

Бүгүн да, кэлэр даҕаны кэмнэргэ бу проблемалары утары тугу гыһа-ахтаахпыттар чуюлхай хоруйу ким да биирер кыага суох курдук. Была-ас даҕаны, араас учуонайдар даҕа-ны өй-санаа бу таңнары түһүүтүн утары дыйаахха сөптөөх хайысха-ны кыһан булбатылар. Ити үөскэ-эбит быһыы-майгы киһи кыһаах-сыһааныттан сағалаан, соци-альной-экономической балаһыан-ьяада тийэ, ол аата олохпунт бары эйгэтигэр куһаҕаннык дыйаар ба-ыллар. Эрэн көмүскэһэр кыах оло-рчу сүттэ, сир-майгы көнөр кыага суох диэргэ эрдэ. Көмүскэһэр суол баар дьон эмиэ элбэхтик этиллэр буолла. Буолаары буолан инники өттүгэр саха-омуга атын улахан омукартан итэҕэ суох өйдөөх-са-наалаах, туруктаах олохтоох буол-лар кыахтаах диэн. Онуоҕа былыр-гы дьыллар мындааларттан ил-дэ кэлбит итэҕэлбитин сөргүтэн, сааһылаан, күннэри олохпугар, өйбүтүгэр-санаабытыгар дыйаар гына киллэриэхтээхпит. Кырдык даҕаны, киһи аймах үөскүүбүтүн тыһынынчанан сыллар аасыгытарын тухары, аан дойдуга итэҕэлтэн атын тухос эмиэ духовнай сайдыы төрүтэ буолбут холобор суох эбит.

Бу дьыл тохсунньу 26 күнүгэр биниги улууспугар филологичес-кай наука кандидата, «Кут-сүр» об-щество түһэ Лааһар Андреевич Афанасьев-Тэрис кэлэн нэһилиэ-ннэни кытта көрсөн, итэҕэл туһу-нан көпсөтүн барда. Үгүстөр өйдүүр буолуохтаахтар 90-с сыллар саға-ланыларыннан Тэрис, Дабыл сүрүннээннэр саха омук итэҕэлин сөргүтүрү үлэни сағалаабыттарын. Онтон ыла быспака бу дьон киһи сөҕөр элбэх үлэтин ыыттылар. Ол

курдук саха итэҕэлин диригиник чинчийэн, кинигэ бөрүтүн суруйан, сыһа-баайа сахалы сирнэ-туому олоххо туттуллар, дьон өйүгэр-са-наатыгар туһалаахтык дыйаар гы-нан эрэллэр. Бэйэлэрин баға өттүлэ-ринэн Дьокуускай куоракка саха итэҕэлин дьинэтин тутан киллэрдилэр.

Сүрдээх интэриөһүнэй, дириг ис хоһоонноох Тэрис быһаарыларынын кини эт куллагаһын интэриөһүнэ эрэ түгүгэр тийэ өйдүүр. Аан дойдуга итэҕэлгэ тирэҕирэн олоорорун киһи аймах историята көрдөрөр. Итэҕэлэ суох норуоттар эстэн симэйиэн иһэллэр, итэҕэллээх норуоттар ты-һынынчанан сыллаах историялаах-тар. Ити цивилизация сайдыытын мөккүһүлүбүт көстүүтэ. Онтон са-халар итэҕэллээх этибит дуо? Эбэ-төр итэҕэллээхпит дуо? Бүгүн үгүс киһи ити бопшурооска «баар этэ» диэн эппизиттир буолла, эбэтэр «баар» диэн эрэллээхтик этөөччү элбээтэ. Саха сиригэр православнай, итэҕэли киллэрини төһө да 400-кэ сыл күүскэ бардар, саха омук өйө-сана-ата бэйэтин итэҕэлиттэн көспөтөх. Ити түөрт үйэ тухары бэйэбит төрүт итэҕэлбитин умуннарага күүстээх үлэ бөрө барбытын үрдүнэн. Ол аата биниги итэҕэлбит дириг сиилестээх-мутуктаах эбит, ону биниги билигин даҕаны ситэ өйдөөбөпүт. Итэҕэл улахан эрэ омукарта баарын курдук саныы-быт, бэйэбитин тугу да итэҕэйбэт аныгы «сайдылаах» дьонунан аарынарбит быһыытыннан өссө ар-дыгар сүөргүлүөхпүтүн да сөп.

Ханнык бағар үтүө сыаллаах итэҕэл тарҕатар өйө-санаата сунньунан дьон икки ардыгар сир-дээх сыһан баар буоларын туһу-гар хайысхалаах буолар. Саха итэ-ғэлэ ол курдук өйү-санааны ыраас-тыыр, куһаҕантан тэйитэр,

төрөөбүт айылҕабытыгар чугаһа-тар аналлаах диэн буолар. Ол да иһин «Кут-сүр» общество саха итэҕэлин сөргүтүр сыаллаах, бэрт дириг суолталаах уустук үлэтин кэнниги кэмгэ дьон күүскэ өйүүр буолан эрэллэр уонна өйөөхкэ на-ада даҕаны эбит. Былырын итэ-ғэл күннэрин Бүлүү бөлөх улуус-тарыгар ыһыттыларыгар дьон ку-лууптарга баппат гына элбэхтик кэлтилээбит. Быйыл Мэҥэ-Хаҥа-лас улууһугар Илин эңгэр улууста-ры түмэн ытыхтаахтар. Таа-рийа эттэххэ Тэрис олунньу 6 күнүгэр Нам селотугар тахсан туом ытыгыгар көрдөспүттэрин ыһы-на. Ким бағар сылдыра көңүлэ.

Итэҕэл элбэх өйдөбүлүттэн биир кыра холобор. Ороҕо кыра эр-дэбиттэн сааһыттан көрөн анал өйү-санааны интэриөһлээхтээх эбит. «Кырдыаһаны ытыктаа, уорума, айылҕаны таптаа» диэн 160-ча анал өйдөбүл. Ону 3-тэн 5-гэр дылы, 5-тэн 12-гэр дылы, 12-тэн 18-гар дылы, 18-тан 25-гэр дылы сааһы-гар сөп түбөһэринэн көрөн үөртү-тиллэр, интэриэллэр. Бэйэтэ туспа философский өйдөбүллээх, итэҕэ-өйдөтөр аналлаах, бэрт кизг са-лааны хабар үөрэх эбит. Маны Тэ-рис көпсириттэн истэ олорон киһи бу саха кинитин сиргэ-майгыга иитэргэ уруккуттан да төрүт буол-уохтаах эбит, ону хайдах ба-чаанга дылы толкуйдаабатыгы-тый диэх курдук. Ол курдук өйдүүргэ олус боростуой эрээри дириг ис хоһоонноох. Ороҕу, ыч-чаты үчүгэйи куһаҕантан арааран өйдөтөргө судургу уонна туһата улахан буолуо.

Төһөлөөх элбэхтэ сир-майгы туһунан этиллэрэ, оскуолага үөртү-тиллэрэ буолуой? Анал идэттибит госуларственай институттар, учуонайдар бөрө оскуола програм-

матын оғороллор. Общество духов-най сайдыытын туһугар үлэлэһэр анал министерстволар, государ-ственной органнар бааллар, онно ты-һынынчанан киһи үлэлииллэр. Ол эрээ-ри общество духовнай эйгэтэ, киһи кыһаах-сыһынаа тупсан кэлбит. Төттөрүтүн сытан сыл сирдээх өй-санаа, үтүө быһыы-майгы сүтөн эрэр диэн буолар. Ағала сатаан арғаа дой-дулары буруйдуу сатыыбыт, кини-лэр кинилэрин кирипиткалибит, арыгыны утары охсуһан винограда кэрдэ сатыырга кытта тийэ сырыт-тыбыт. Ол тухары арыгыны аһыыр ас оғостубут дойдуга нэһилиэ-ннэ туор арыгыга ылларбатын өйдүү-да, үөрэтэ да сатаабатыбыт. Бэркэ-лээтэринэ эттэрэ-хааннара үөрэнэн хааллаҕа диэн түмүк оғоробут.

Төрдө-төрүөтэ иһэ үөрөммиттэ-ригэр буолбатарын, тыһынынчанан сылларга илдэ сылдыр итэҕэллэри-гэр буоларын дьэ өйдөөн эрэбит. Ол да иһин итэҕэлэ суох кыра омукар куһаҕан дьаллыкка түргэнник ылла-раллар эбит, итэҕэллээх норуоту ку-һаҕан дьаллык кыһаыт эбит. Ол кур-дук күүстээх итэҕэллээх кытай, дьоп-пун, кэрий, индус, ислам итэҕэллээх илигини норуоттар төһө да арыгыны айбыттар тыһынынчанан сыл буол-лар кинилэргэ ити дьаллыктан эстэр куттал суоһаабат. Ону өйдөөн саха-лы дириг өйдөөх-санаалаах дьон түмээн норуоттарын былыргы дьыл-лар мындааларттан илдэ кэлбит итэҕэлбит диэки хайыһыннара саты-ыр үлэни сағалаахтар!

Хас да сыллаағыта сайын «АЛ-РОСА» компаниятын көмүскүүр мунһах кэнниттэн Тэристээри, Шамаевтағы кытта Тыгын ағата Мунһан Дархан олоғор Эркэнигэ барса сылдыбыһыт. Ол сирга Тэ-ристээх сэргэ туруорбуттар этэ. Онно айаһанна иһэн Дабылтан соччо итэ-ғэбэттии: «Хантан ылангыт айыны

үөрэҕин үөрэтэ сатыыгыт? Бэйэҕүт айаҕыт дуо?» — диэн ыйытан тура-бын. Онуоҕа Дабыл сонньуйан ба-ран: «Итэҕэл норуот өйүгэр-санаа-тыгар сылдыр, онно эбии тугу да толкуйдуур наадата суох», — диэн киһи соһуйуох чуюлхай эппизити би-эрэн турар. Оччолорго бу дьон бүтүн норуот өйүн-санаатын хамсарат үлэни тэрийиэхтэрэ диэн итэҕэйээч-чи аҕыах буолуо. Билигин Тэрис этэринэн аны сааскага дылы саха-лы сир-туом кинигэтин бөчөт-тээн бүтүрэн нэһилиэк аайы тарҕа-тыхтаахтар. Итэҕэлгэ сыстабар дьону сирнэ-туому толорорго үөрт-тэн улуустарынан, нэһиликтэринэн үлэни сағалаахтаахтар. Интэриэ-һинэйэ диэн саха итэҕэлин тарҕаты-ыны утарааччылар лаппа аҕыйаа-быттар. Салааттаҕа биридиилээн эмэ да буоллар өйөөчүлөр баар курдук-тар. Ол курдук саха итэҕэлэ киһи ай-ылҕаны кытта быстыспат биер си-бээстээх буоларыгар олоғурар буол-ан общество сағалаах сирдээх сыһааннаһыттан атын ағалба-тын өйдөөн эрэбит.

Бу олох дириг суолталаах хам-сааһын биер, икки, уон-сүүрбө да сыллаах хампаанья буолбатах, саха омук баарын тухары үйөлөргө сүппэккэ барыахтаах төрүт өйдөбүлүт. Төһө да киһи дыйаар күүһэ аҕыах сыһынан көстөн кэл-бөтөр уонна бэйэтин суолугар ыра-хаттары, элбэх моһоллору да көрүстөр, олоххо кизгиник тэнийдэ-рин олох-дьяһах, өй-санаа турук-таах буоларыгар кээмэйдэмэт кы-лааты киллэрийи. Бу биридиилээн киһи толкуйа буолбатах, норуот бэйэтин харыстанар, куһаҕантан ыраастанар, чөл олохтоноро дьу-луһар айылҕата эбит. Онно сахалар итэҕэлбит олоххо төһө күүскэ кии-рээтэтин өйбүт-санаабыт духовнай өттүнэн сайдара, ол аата инники кэскилбит тутулукутаах. Сахалы дириг куттаах, өйдөөх-санаалаах, сирдээх-туомнаах, итэҕэллээх эрэ буоллаһыгына сорук-болтур буол-ларбыт тохтоно, атыттаран итэ-ғэлэ суох айар-туутар кизг суолла-ах омук буоларбыт саарбаҕа суох эбит.

Ф. КОЛЕСОВ

Охтон баранар мастаах,
Уолан баранар уулаах
Орто туруу дойдум ...

«Үрүң Күөл» резерват тэриллибитэ 30 сылыгар

БАС - КӨС КИҢИ ЭТЭ

согус буолан баран кустар эргий да эргий буоллулар, дьонум саалара тигийэн бардылар, кэлбит кустары бири да аһарбакка таммалаталлар, куһаҥаннашпыт кустары мизэхэ ыттараллар. Икки уостаах 16-лаах ураҕастыы тэбэр саалаахпын, куһаҥаннашпыттар эһэри ытан иһэбин. Ол олорон дьонум ыталларын сөрбүүн. Модутунан холоотхоххо бултаах дойду эбит диибин. Дьоммор этэбин «манньк буоллаҕына куһу барыһыкпыт» диэн. Ону дьонум күлөөллэр. Сарсыарда сүүрбөттөн тахсалыы кустаах дьылээтибит. Онно итэ-рэйбитим Түбэ уолаттара бөргөнник ыталларын.

БОРОХОЙДОРУ БУЛТААҤЫН

Дыгын уолаттарын кытта уонна мин буолан Кулаада туһайытыгар Лена бизрэгэр бардыбыт. Сыыр үрдүттэн сыккырыһыр уу түһэ турар эбит, сааскы халаан уута хаалбыта түһэр быһыылааҕа. Биһиги куорпуспутун уу түһэр сиригэр тарадан кэбиститим. Чэй өрөөрү мас бөлөмнү сырыттаһытына куорпуспут аһыгар туох эрэ тилигири түстэ, көрбүлүт улахан баҕайы борохой эбит. Ити курдук эбитэ кэмизгэр 5 борохой бултуйдубут.

КҮӨС БАЛЫГЫН КУОТТАРЫЫ

Биридэ Кулаадаҕа Сүүрүктэр дьон куөллэр ыыр кэмнэригэр Дыгынныын биир куөл кытытыгар халаан уута хаспыт онхойугар собо бөҕө күөсө күлүт курдук ыы сылдьалларын көрдүбүт. Биир илиминэ эхпит. Улахан куөлү кытта сүллүмэхтээх эбит, ол эбэтэр сибээстээх эбит. Мин этии киллэрдим «сүллүмэҕин быһа үгүөххэ» диэн. Киһим «наһаа элбэх инниэ» диэтэ уонна илимин сороҕун маһынан үгэн ииттэ уонна атын куөллэри көрө бардыбыт. Биир да куөл ыы илик эбит. Теннөн кэлэн куөлбүтүн көрбүлүт балыкпыт түһэн хаалбыт, илиммитигэр 28 эрэ собо иннибит, били сыккырыһынан түһэн

хаалбыттар.

БРАКОНЬЕРДАРЫ ТУТУУ - ХАБЫЫ

Дыгынныын күһүҥнү булт көҥүлүгэр бултуй бардыбыт. Киһим мотуоркатынан баран иһэн Кулаада аһыгар тохтоото, куорпуспутун баайан өрүс сымыр дабайан Кулаада куөллэрин диэки бардыбыт. Хас куөл аайы кус бөҕө уста сылдыар. Биһиэхэ кыһамматтар. Мин «ыһпыт киһи балаҕа элбэҕи өлөрүө эбит» диэн испэр абарарын. Киһим кус элбэҕин көрөн үөрэр. Ити курдук Кулаада заказник куөллэрин кэрийэн көрөн баран лодкабыт хаалбыт сиригэр кэллэбит. Дыгын «бэрэһээ көрбүт куөлбэр барыахха» диэтэ. Барбыһпыт — биһиги иннибитигэр сылдыбыттар, куөлүк биир да кус хаалбатах, онтон Нижада арыһа бардыбыт. Куөл аайы киһи туолбут.

Теннөн иһэн биир сиргэ хонну-бут, сарсыһыгар били бэрэһээ мотуорбутун тохтоһуп сирбитигэр икки мотуордаах дьон тохтообуттар. 8-9 киһи били биһиги көрбүт куөллэригэр бултаабыттар, көҥүлө-таймата суох кус бөҕөнү өлөрбүттэр. Акт суруйдубут, «мантан барың» диэн буолла. Браконьердэр үррөн баран араа арыы куөллэрин кэрийдибит да барыта киһинэн туолбуттар, кус өлөрбөккө гынан баран арыһытын испит быты-ылкаларын сэрйилин олорор дьону эһит көрдүбүт. Ити курдук кыра балыктаах дьылээтигэр кэллэхпит дии. Испэр Дыгынмын сэтэрибин: «Ити баар дии, ыттарбаккаҕын». Тоҕо ыттарыаҕай, бэйэтэ егерэ эрэри? Кэлин истибитим били акт суруй-бут дьоммутун куорат егердэрэ ыс-таараптаабыттар этэ. Дыгын хан-нык баҕарар үлэҕэ аһаҥнаһа үтө суобастаахтык толорор, эппизити-нэстээхтик сыһыаннаһара. Кулаа-датааҕы сырыы кэнниттэн Дыгынны дьыг-чахчы убаастырым, итэҕэй-эрим.

Константин ТИХОНОВ,
Саха Республикаһын норуотун
хаһаайыстыбатын үтүөлээх
үлэһитэ, улуус Ытык киһитэ,
норуот ырыаһыта, Саха
Республикаһын культууратын
туйгуна

ДЫГЫН — АЙЫ СЭЭН

Айылда-айылгы айгыраабатын иннигэр улахан олугу онорбут холо- бур буолар олохтоох Түбэ Ытык киһитэ, нэһилиэк сина, дьык кэргэн ба- нылыга буолбут Дыгын Николаевич, кини дууһата туох диэбитий?!

«Мин бу дойдуга хайдах үлэ? ээн, хайдах олорон аһарбыттан, ыччатым, кэнчээрим, дьонум олобо онто» тутулуктааһын бигэтик өйдүүбүн.

Бар дьонум, оҕолорум, удьуор утумнарым аһаҥа сипик маһын алдыапат- тарын, сир-ийэ симэтин тэпсэбэтэрин, айыллыбыт айылгыны аймаабаттарын туһугар, өбүгэлэр өркөн өйдөрүнэн өйөлүөхпүн-үтэлиэхпин баҕарабын. Бы- һата мин кэннибэр хаалар үлэм, олобум, сырдык санаам, ырам сиргэ сипик тардан күөх үнүгэс хаалыах тустаах. Ол тыһынаах тырым салбаһан, урукку олохтон утум тардыһан, билингини кэмтэн бигэ үктэллэнэн тыһынар тыһынаах үөскүүр-төрүүр төрдүн-уһун салгыһыр сир симэһэ ситэр-сипигилир аналлаах, күн ааны көрөр күн күлүмүн көрсүөхтээх. Олох уһуун-уһун устатаах, лигки- ниер кизгэ иннээх, түллэннир түгэһтээх, дьол-соргу үрдүк үрүттээх буола- рыгар баҕарабын. Айы-айылгы иннин олорбут, киһи буолбут түөлбөбин, ити- либит Ийэ сирбин иилин эргийэ туруохтун!»

Бу кэриэс, айы-сээн тыллара мин 40-ча сыл кэригэр бодоруспут, убай курдук туттубут дьонун-мааны кэрэмэс киһим Дыгын Николаевич ааспыт 2003 сыл алтынньытыгар бэйэтин дьыэтигэр, бүтэһик тыллара ыһыктыбыта. «Эмтээх киирээбин, кэлэр күөҕү көрсүбөт мүнүлгэлэнним кур- дук, бука дьык оҕолорбун, дьык кэргэммин хараҕың далыгар, изийинг иһи- гэр кэрэһилээр» диэхтээбитэ...

ВЫДЫЙ Дьыгэр, Нам с.

Учуутал - уус чулуута

ҮӨРЭТИИ САҢА НЬЫМАЛАРЫН ОЛОХХО КИЛЛЭРБИТЭ

Саха АССР оскуолапарын үтүөлээх учуутала Попова Елена Кирилловна 1920 сыллаахха Уус-Алдан оройу- онун II Лөгөй нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Кини Аҕа дойду сэриитин ыарахан кэ- мигэр 1942 с. Дьокуускайдаагы учу- утал техникумун бүтэрбитэ. Эдэр кыыс Нам оройуонун II Хомуस्ताах на- чальной оскуолатыгар учууталынан аһаҥнаһа. Мыраан тэллэһэр турар кыра дэриэбинэ олуус кэрэ айылҕалааҕа эдэр учуутал кыһы долгуннута, үөрпүтэ. Дэриэбинэ аһынан Өлүөнэ өрүс барахсан долгуннара устара. Итинтэн күөх мыраан быласты куу- һара. Халың сис чагда минньигэс мүүттээх салгына илгийэрэ. Елена Ки- рилловна өҥ буордаах Эңсиэли хо- чо то олобуң дьоллоох кэрдис кэми- нэн буолбута.

Учуутал олоһун 34 сылын оҕуру айымньылаахтык иитиһэ-үөрөтти- гэ анаабыта. Нам оройуонун 6 ос- куолаларыгар начальной кылаас учууталынан үлэлээбитэ. Үгүс оҕуру ааҕарга-суруйарга үөрөһүтэ. Бу эт- тэххэ дөбөн. Киһитэ кини буолан олус мындыр, илистийлээх үлэни ту- луйдаҕа. 1942 сылтан 1976 сылга дылы II Хомуस्ताах, Салбаң, Бөтүң, Арбын, Хатын Арыы, Түбэ оскуо- лаларыгар айымньылаахтык үлэлэ- эбитэ. Кини кэргэнини ээн, эмиз учуу- тал идэлээх Г.И. Эверстовтыын, оҕолорун илдэ 1962 с. Аппааныга олохсуйбуттара.

Е.К. Попова маннайгы кылаас- тарга билиини бизэрэ дьобурдаах учууталын билэн, саңа буукубаа- ры оҕолор сылдыар М.Е. Охлопкова, суруйааччы Д.К. Сивцев боруоба- лыр буукубаардарын эксперимен- тальной үлэтин киниэхэ итэҕэйит- тэра. Ону ситийилээхтик ыһыһыта уонна маннайгы кылааска саңа программанан үөрөттини олоххо киллэрбитэ.

Мин 1964-65 сс. үөрэх дьылы- гар маннайгы кылааска үөрэмми- тим. Онон ити этиллэр саңа про- грамманан үөрөммит буолуохпун сөп. Ол саһана ону оройдоппот дьон этибит. Үөрэх «кыһалда» буолара. Мөҕүллэрбин үчүгэйдик өйдүүбүн. Кыһыл Дэриэбинэттэн сылдыар бу- олан Аппааныга интернакка оло- рбутум. Учууталым Елена Кирил- ловна сорох күн интернакка уро- кукутун ааһааххыт суоҕа дьык дьы- эитигэр ыһыран эбии үөрэтэрэ. Хайыахпытый, сөбүлээбэтэрбит даһаны эбиэттэн киаһэ бииргэ үө- рэнэр уолбунаан Новгородов Петялы- ны учууталбыт дьыэтигэр барарбыт. Олуус толлорбут, кыһыстарбыт да- ҕаны. Эбиитин сырдык, ыраас, үчүгэйкээн кыргыттар бааллара. Билигин санаатахха, Елена Кирил- ловна дьыэтигэр атын өттүнэн көстөрө. Холку, сымнаһас майгы- лааҕа. Онтон кылааска 30-ча оҕо үөрэнэрэ да бэрээдэги тутара. Оҕо барыта толлоро. Маннайгы кыла- аска үөрэммит оҕолорбуттун Гав- рильева Маша, Белолобская Кеша туйгунук үөрэнэллэрин өйдүүбүн. Кэргэни Гаврил Ильич 1964-69 сс. начальной оскуола сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ.

Елена Кирилловна баай опыты- гар олоһунан 15 методической уо- на педагогической хайыскалаах үлэлэри суруйбута. 1965 с. Саха Республикаһын учууталларын уо- на общественоһуһун 6-с съезигэр делегат буолбута. Е.К. Попованы кытта алтыһыт Мария Егоровна Охлопкова, Саха АССР оскуолатын үтүөлээх учуутала, норуот үөрэ- ритийин туйгуна, 1967 сылтан буу- кубаар автору манньк аһтар: «Е.К. Попова 30-тан таһа сыл үлэлээбит чаһылдай учуутал этэ. Кини чуола- ан маннайгы кылааска оҕуру гра- мотаҕа үөрөтти методикатын баһы- лаабыта. 1965-66 үөрэх сс. саҕала- ан сахалыы грамотаҕа ыһытыллыт бары экспериментальной үлэҕэ ак- тыһынайдык кыттыбыта. Ол иһин хас эмэ сыл наар маннайгы кылаас- ка үлэлээбитэ.

Бастаан грамотаҕа үөрөтти

принциптэрин, онуоха туттуллуоха- таах көрдөрөн үөрэтэр пособиелар, матырыяаллар төһө сөптөөхтөрүн бэрэбиэркэлээбитэ. Ол түмүгэр оҕо и- стэр дьобуру эрдэ сайыһнарыы — сыһыһата-халгыта суох ааҕарга-су- руйарга үөрөтти төрдө буолара. Аһаҕас дорҕон буукубаларын аан маңнай бөлөхтөөн үөрөтти сөптөөҕө, уһун тыллара үөрэнээч- чи бэйэтэ сүһүөхтэни ааҕар кыах- тааҕа дакаастаммыта.

Кэники сылларга буукубаарга киириэхтээх матырыяалы биирдии- листэринэн, онуоха аналлаах көрдөрөн үөрэтэр матырыяаллары сирийэн бэрэбиэркэлээбитэ. Бу олус ыарахан уонна түбүктээх үлэ этэ. Ротагарга бэрэбиэркэлээбитэ матыры- аалтан сорох сүһүөхтэри, тыллари, этиллэри кылаас иннигэр туттарын бэйэтэ улаатыһнара, биирдиилэ- эн оҕо дорҕоннорунан араарта- раҕа предмет аатын, хамсааһынын көрдөрөр тыллари буларга аналла- ах хаартыскалары бөлэмниирэ. Саһа тема уруоғун аайы дневник толороро. Бу дневниккэ тема бүтүүтүгэр ыһытыллыт бэрэбиэр- кэ түмүгүнэн биирдиилээн үөрэнэ- эччи, малтөх сайдыылаахтар туғу- ыарыраппыттарын, ситэри өйдөөбөтөхтөрүн суруйан иһиэх- тээҕэ.

Бу уустук, түбүктээх бастакы эксперимени Е.К. Попова республи- каҕа советоғун онорбута. Кини саңа темаҕа ыһтар уонна түмүктүүр хас биирдии уруоктара магнитофонна суруллара. 1967 с. эксперименталь- ный буукубаар 1500 экземплярнаан бэрээттэммитэ. Буукубаардари үөрөтти бэрээдэгин биир тииптээх- тэринэн наардаан кылаас уонна уһатыылаах аһаҕас дорҕоннор, су- дургу уонна хоһуулаһыт бүтэй дор- ҕоннор, илин уонна кэлин дифтон- нар буукубаларын холбуу бииргэ үөрөтти буукубаарга аан маңнай киирбитэ. Экспериментальной буу- кубаарынан Нам оройуонугар 1967- 68 үөрэх сс. Е.К. Попова, Е.Д. Вино- курова, А.К. Нектыгаева үлэлээбит- тэрэ уонна ол сыл оҕуру грамотаҕа үөрөттини кэлин кылаҕатары дакаа- стаабыттар. Сыл түмүгэр ааһыһа, суруйууга оҕолор дьобурдарын ко- миссия бэрэбиэркэлээбитэ уонна контрольной кылаастааҕар быдан үчүгэй көрдөрүүлээгин балиэтээбитэ.

Елена Кирилловна актыыбы- най, мындыр учуутал буукубаар 1970 сыллаахха республикаҕа бас- такы учебник быһыытынан бигэр- гэттиллэригэр олук охсупт үтүөлээ- эх. Кини учуутал быһыытынан ма- астарыстыбата үрдээбитэ, бали- гитэ-көрүүтэ кэнээбитэ. 1971 с. Грознай куоракка саңалыы гра- мотаҕа үөрөтти төрүт саңа ньыма- ларын тустарынан дакылааты онор- бута, дойду билиилээх учууталла- рын сэнээриилэрин ылбыта. Эр сыллаах үлэтин түмүгүнэн киниэхэ республика оскуолапарын үтүөлээ- эх учууталына аата ингэриллибитэ уонна саһа тыһын учебнигын соав- тора, пропись пособиетын автору буолар кыахтаммыта.

Е.К. Попова туһунаан педагоги- ческай үлэ ветерана, филологичес- кай наука кандидата, Саха АССР оскуолапарын үтүөлээх учуутала И.И. Каратаев «Күндүтүк саһы- быт» дьык истиҥ-иһирэх ахтыһыта «Эңсиэли» хаһыакка 2000 с. тох- суньу 4 күнүөһү нүөмэригэр бэр- ээттэммитэ. Учуутал өр сыллаах айымньылаах үлэҕэ үрдүктүк сы- наларын үрдүк наһараадалара туһулууллар. Кини 1971 с. Бочуот Знага уордыһынан, Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатынан, үөрэх министрствотын бочуотунай гра- мотатынан, махтал суруктарынан, мэтээллэринэн наһараадаламмыта.

Андрей ЕВСТАФЬЕВ

БАЙАНАЙ БААРТА

Мин Түбэҕэ бастаан бардаһын саас уолаттар кустата арыһа ил- дэ бардылар. Дыгын, мин, Савва Егорович Никонов уонна Дьяконов Валерий Петрович. Төрдүө буолан саңа үөскэн эрэр Тайбаан арыһа күөрэ уута тахсытыгыгар мончуук түһэрэн куорпуспуттар олорон ку- стары кэһэнэ олордубут. Сотору

Правительство отчүоттуур «ХААҤЫНА ХАРЧЫТЫН КЭТИИР КЭРЭГЭЙ...»

(Бүтүүтэ. Иини 1 стр. көр)

КӨБӨКӨН. Көбөкөнгө отчюокка кэлбиттэр 18 ыйгыты бир эрдилэр, 9 киһи тыл эттэ. Олохтоохтортон үгүс ыйгытылары үлэ ветераннара Л.Я. Жирков, Е.Е. Орлов, оскуола директора В.Е. Сидоров о.д.а. бизрдиэр.

Хоруйдартан иһиттэххэ, Саха Республикатын Президентин тыа сириг экономикатын сайыннарыга туһаайылыбыт программатын олоххо киллэрингэ 2004 с. 3 млрд.-тан тахса солк. көрүллүбүт. Онтон быһыл 3,5 млрд. солк. тыа тырыллыбыт. Статотчүот көрдөрөрүнэн 2004 с. Нам улууһа биһир киһиэхэ тирскэринэн потребительскай табаары огорууга республика үрдүнэн 2-с, ынах сүөһүгэ 6-с, эккэ-үүккэ 9-с, розничнай эргизингэ 35-с, төлөбүрдээх өгөһө 24-с, орто хамнаска 27-с, үлэтэ суохтар ахсааннарыгар 24-с, дыяг. тутуутугар 5-с ода. миэстэлэрдээх.

Ордук тыа сиригэр үлэни тэрийингэ, тутууга, техниканы атыылаһыга республика бааннара нэбилэниһээт утары хайыһан эрэллэр. Ол курдук олунньу 3 күнүгэр Майа с. «Тыа сиригэр кредити туһанын туһунан» төгүрүк остуолга А.И. Старков: «Кредиттээһингэ бааннарга сөптөөх харчы баар», — дии эппиэттээбитэ тыа хаһаайыстыбатын бородууксуятын огорооччуларыгар эрэл үөскэттэ. Холобур, 17 тыһыынчалаах Таатта улууһа 2,5 мөл. солк. кредити ылбыт. Дьохсорон нэбилэтигэр 30 киһи 50-200 тыһ. солк. кредитинан туһаммыттар. Мэҥэ-Хаҥалас улууһа 60 мөл. солк. суумалаах кредити ылбыт. Ити кыра өрөтүттэн саҕалаан хас биһир киһиэхэ 2-лии тыһ. солк. тиксибит.

Илин эңгэр нэбилэтигэргэ айылга гааһа ыаллы Уус-Алдан улуутунтан тардыллар сабадаланар. Гааһы киллэрин аны хас сылынан олоххо киллэрэ биллибит. Тыа хаһаайыстыбатын техниканын оборудованиетин «Туймаада-лизинг» компания 1-7 сс. болдьохтоон лизинговай төрүккэ ологуран бизрэр. Стартовай усунуоһа 10-50%-на тэнгизнэр.

Республика үрдүнэн 25 агрооскуола үлэлиир. Эмиэ итиччэ ахсааннаах кандидаттар бааллар. Оскуолаҕа кэтэх хаһаайыстыбаны тутууга хаачча суох. Тыа хаһаайыстыбатын министерствотун иһинэн итиник оскуолаҕа матырыйаалынан, ыһыи сизмэтинэн көмө өҥөһүлэр. 1 кг ынах үүтүгэр 11 солк. 20 х., биз үүтүгэр 37 солк. 50 х. субсидия төлөнөр. Кымыс 1 кг сыаната 80 солк., ол эбэтэр 1 кг кымыс сыаната 120-чэ солк. тэнгизнэр.

Кэспэтигэ кыттыбыт пенсионердар Е.Е. Орлов, Л.Я. Жирков, улуус муньяҕын депутата А.З. Мухин о.д. Көбөкөн нэбилэтигэр 75 сыл устатыгар инвестиционнай үбүлээһининэн капиталнай тутуу ытыллыбатаһын, урукку өттүгэр итиник объекттар наар Хатырыкка тутуллубуттарын, өрүһүнэн сырыыга катердара эргэрибитин, Тараҕана ситимин чөлүгэр түһүрдэххэ сүөһү-сылгы ахсаанын элбэтэр кыах баарын иһитиһэрдиэр. Илин эңгэр нэбилэтигэргэ сир аһын астыыр мини-заводу, саппараатканы тутары эттилэр. Сэбиэскэй саҕана ыраастаммыт дуллаах холуһалар, Тыһылыма эңгэр холуһалар кыайан оттоммоторун, ону туһаҕа таһаарары, оттоһун сводкатын бизриг көтүмэхтик өҥөһүлэрин, быйылгы курдук от кийибот кыстыгар ыаллы Уус-Алдан улуутугар 40 ти. от кистиин-саба атыылаһыга сыһанатын, улуус салайар тэрилтэлэрин үлэһиттэргэ тыа сиригэр сылдьан дьону кытта ирэ-хоро кэспэтэн, үлэни-хамнаһы кытта билсэбэттэрин, кэлин кэмгэ өрлөр үлэҕэ кыттыылары аччаабытын санаттылар. Пенсионер Л.Я. Жирков: «Коммунистары туоратыһыи, аксиэтиини, тохтотуохха, «Саха сирэ» хаһыаты «Кыым» дии уларытан ааттыахха», — дии санаттын үлэһиннэ.

Саха сиригэр үүнэн турар маһы кэрдий түмүгэр экология мөлтөөбүтүн, ЖКХ ГУП үлэһиттэрин хамнаһа сүгүн кэлбэтин, хамнаска урукку иэтэр соһулга сылдьан төлөнүүлэрин содулугар үлэһиттэр пенсионнай ыстаастарын ааһыга ноочотурубуттарын, 1965 с. тутуллубут икки мэдиэмэнээх мас оскуола дьэтигэр өрү уөрэтти көнүлүлэмэтин, учууталлар хамнаастарын үрдэтиини, саҕа оскуола тутуутун, Көбөкөнгө Президентин ыгыран олоһу-дьаһаҕы кытта билиһинэрэри эттилэр.

БӨТҮН. Правительство отчүоттуур муньяҕар кэлбиттэр 17 боппуруоһу ыйгытылар, 4 киһи кэспэтигэ тыл эттэ.

Ыйгытылар маһык ис хоһоонноох боппуруостар тула бардылар: тыа хаһаайыстыбатын экономикатын сайыннарыга туһаайылыбыт Президент Программатын толорууга республика бюджетин ороскуоттуур чааһына 9%-на көрүллүбүтүн, «Сахапродбыт» тэрилтэтин дьонго иһээ төлөмтөтүн, эт-үүт субсидиятын, атыыланар сыаната намыһаҕын, ЖКХ үлэһиттэрин хамнаастарын, «Суперсокуон», иһэр уу, кредит, сибээс, сири чааһынай бас билии, хоһуна, мэтчирэҥ, сир арендаһын тула ытыллыһылар. Кэспэтигэ кыттыбыт пенсионер М.Ф. Кугданов, оскуола директора М.М. Осипова, бааһынай хаһаайыстыбатын баһылыга М.П. Сивцев, библиотекарь Л.Д. Суздалова, нэбилэтигэр баһылыга П.Р. Михайлов отчүоттуур муньях XVIII-с үйэҕэ тутуллубут таһаара дьэтигэр ытыллыларын, нэбилэтигэр спортсаала тутуутугар 20-төн тахса сыллааҕыта саҕалаан үс төгүл тутуу маһа соҕутоопкалаһытын, кэлин үһүс төгүлүн арочнай конструкция туруоруллубутун, ол эрээри күн бүгүнүгэр диэри кыайан бүппэтэтин, ычат үлэтэ суоһун, гаас сыаната тэллэй курдук үүнэрин эттилэр. Оскуолаҕа модульнай котельнай кэлбэтэрин, тыа хаһаайыстыбатын бородууктатын сыаната намыһаҕын, субсидия кыратын, Кыһыны 60 сылыгар 60 объекти тутууга Бөтүнгэ овоцехранилище тутуутугар көмөнү, өрүнү уөрөттэри төлөбүрү үрдүгүн, техника эргэрибитин о.д.а. кыһалдаларын туруорустулар.

Үөһээ ахтыллыбыт нэбилэтигэргэ правительство биһир сыллаах үлэтин «үчүгэйинэн» сыаналаатылар.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

ИҤИРЭХ ТЫЛЛАР

Убаастыыр кэргэммин, арабыгын, эһээбитин, күтүөпүтүн Үөдэй олохтооһун КЕЛЬЦЕВ СПАРТАК ЕФИМОВИҤЫ 60 саасын туолбут кэрэ-бэлиэ күнүгүнэн эрэдэлибит!

Кырдьары кыттыһынарбаҕка, ыарыһы ыаллаһынарбаҕка сырдык ыра аргыстаах чэгиэн сылдьар уһун үйэлэнэр-гэр баҕарабыт.

Кэргэмик, оҕолорук, сизмэриг уонна Кривогорницкылар

Диринник ытыктыыр, убаастыыр чүгас киһибитин, общественной корреспонденныгын, 2000 сыл бастыг корреспонденныгын КОБЯКОВ АНДРЕЙ ГРИГОРЬЕВИҤЫ 60 саасын туолбут кэрэ-бэлиэ күнүгүнэн истиник эрэдэлибит!

Баҕарабыт орто дойдуга баар бары үтүнү-кэрэни, байлыат олоһу, чэгиэн доруобуяны, уҕарабат сайдам санааны. Айар абылаҥ малды баар буоллун, сыгыты бөрүөвүнэн олоххо өрүү ороһо тур.

«Энсиэли» хаһыат коллектива

КЫҤЫЛ БАРТЫҤААН, МАНҤАЙҤЫ КОМСОМОЛЕЦ ОХЛОПКОВ-СОТТОЙ БИРИИҤИГЭР ДУОБАККА СУҤМЭРДИИР КҤРЭХТЭҤИИ БАЛАҤЫАНҤАТА

Күрэхтэһии олунньу 26-27 кк. Хамаҕатта «Түһүлгэ» сыһыалаҥ дьэтигэр сарсыарда 10 чаастан саҕаланар, буфет үлэлиир.

Күрэхтэһиини тэрийэн уонна спонсордаан ытталлар Салбаҥ, II Хомуустаах, Никольскай уонна Хамаҕатта нэбилэтигэр. Күрэхтэһии биһир бөлөһүнэн 9 турдаах швейцарскай системанан ытыллар.

Күрэхтэһингэ 1-гы разрядтаах спорт маастарыгар кандидаттар кытталлар.

Финалга кириэн оонньуур быраабы ылбыт 14 бастыг дубатчыттар бары бэлиэ суругунан уонна харчынан наҕарадаланахтара. Ону таһынан анал биһиртэр оонньоһохтара. Билэсэр тел. 41-2-91, 26-1-14.

Арбын нэбилэтигэр дьаһалтата УАЗ-31512 2001 с. массынаны атылыгыр. Сыаната 80 тыһ. солк.

Билэсэр тел. 25-2-02, 42-2-57, 29-2-51, 29-7-20

Улусный конкурс юных художников, посвященный к 110-летию видного государственного и политического деятеля РС(Я) И.Е. Винокурова, переносится на 18 марта 2005 года.

Рисунки принимаются до 15 марта 2005 г.

21, 22 февраля полная компьютерная ДИАГНОСТИКА СОСТОЯНИЯ ЗДОРОВЬЯ

Обследование проводит Московский диагностический центр. Лиц. 77-01-000121 от 07.10.2004 г.

Это нужно всем: и детям, и взрослым, и здоровым, и больным.

Помимо явно выраженных патологий выявляются доклинические и недоступные обычным методам обследования функциональные изменения во всех органах и системах, которые присутствуют на уровне легких ощущений, недомогания и лишь через несколько лет могут дать знать о себе более серьезными проблемами со здоровьем.

По результатам обследования проводятся консультации, даются рекомендации по лечению и профилактике обнаруженных заболеваний.

Прием с 9.00 до 19.00 в здании детской поликлиники, по адресу: с. Намды, ул. Платонова, 10.

Цена обследования с консультацией 1100 руб., детям с 5 до 16 лет и пенсионерам 1000 руб.

Информация и запись по тел. 41-8-75, 41-4-85.

Магазин «Байылыат» реализует станки деревообрабатывающие, токарные, пилы циркулярные, сварочные аппараты, телевизоры, телефоны, стиральные машины, коньки, лыжи, матрасы, одеяла, подушки, ДВП, шифер, электрические и газовые плиты, мука 600 руб., сахар 1200 руб., масло сливочное по 85 руб. за кг.

Тел. 42-7-65

ЗАГС отдела «Сардана» кинотеатран «Быткомбинат» дьэтигэр 2-с этээскэ көспүтүн биллэрэр.

Телефон уларыйбата — 41-4-71

НАМ СЕЛОТУН ОЛОХТООХТОРУН БОЛҢОМОЛОРУГА!

Байдээ сылдьар ыты, куосканы маассабай өлөрүү саҕалаанар.

ГУП ЖКХ НФ производственной базатыгар (Строительная ул. 24) өлбүт ыты, куосканы тутуу ытыллар.

Бт — 80 солк., куоска — 30 солк.

Өлбүт ыты, куосканы туттарбыт Нам селотун олохтоохторугар утары төлөбүр ГУП ЖКХ НФ производственной базатыгар өҥөһүлэр.

Туттарааччы Нам селотун олохтооһо буолара ирдэнилэр, паспортынан бэрэбиэркэлэнэр.

Билсизин баҕалаахтар ГУП ЖКХ НФ производственной базатын 41-9-26 тел. билсээххитин сөп.

Нам селотун администрацията

Продаю сот. телефон Alcatel 735i с VGA-фотокамерой всего за 5 т.р.

Обр. в раб. время по тел. 41-1-41

Считать недействительным утерянное удостоверение ветерана тыла ВВ № 4582352 от 20.10.03 г. на имя Афанасьевой Анны Васильевны.

Улуус баһылыгын дьаһа НАМ-II ХОМУСТААХ УЧААСТАГЫНАН ӨРҮҤУ ТУОРААҤЫНЫ КӨҢҮЛЛҮӨР ТҮҤУНАН

Комиссия «Нам - II Хомуустаах маршрутуна өрүһу туорааһыгга муус халыгын чинчийи туһунан» 07.02.2005 с. 4 №-дээх актыгар ологуран дьаһаайбын:

1. Лена өрүс нөгүө Нам - II Хомуустаах туорааһына (муус халыга аччыгыһа 65 (алта уон биэс) сантиметр буолар) 2005 с. олунньу 8 күнүттэн 20 тоннага диэри ыйааһынаах массыналар сырыыларын көҥүлүүргэ.

2. Намнаары сулуу тутар уонна өрөмүөнүүр ГУП (Федоров А.С.) мууһунан туорааһын техникэ-эксплуатационнай туругун быстала суох контуруоллурутар.

3. Намнаары ИДЬУО ГАИ-тын начальнигар (Постников И.В.) мууһунан сырыы куттала суох буолуутун быстала суох контуруоллурутар.

4. ГУ ГИМС (Мохначевская Р.Н.) бу дьаһалы тутуһаларын быспака контуруоллурутар.

5. Бу дьаһал туолуутун контуруолун «Нам улууһа» МТ баһылыгын солбуһааччыгар Петров В.Р. сүктэрэргэ.

«Нам улууһа» МТ баһылыга Д. КОҢҮЖИИ

САҤА КИНИГЭ КҤНҮ КӨРӨӨ

«Энсиэли хочотугар бурдук суугуна» дии аатаах кинигэ тас өттүгэр саһарчы буспут салиэтинэй сизмэ долгуһа көстөрө ойууламыт. Илдээ сылдьан ааҕарга табыгастаах тыл курдук 34 страницалаах кинигэни автор Г.И. Кривошапкин быйлырын «Бичик» издательствога бэчээттэпит. Олунньу 9 күнүгэр кинигэни Хамаҕатта библиотекатын сэбиэдиссэй О.П. Емельянова кизгник ырытан сүрэхтээтэ.

Кинигэ «Сир музейгар» сылдыбыттар кэрэхсээн суруйбуттар: «Сир — олох төрдө. Оной музей тэриллээтэ инники олоһу түстүүр. Хаһа баҕарар буоларын курдук, саҕалаан тэрийээччиҕэ ыарахан буолар. Бурдуктаах буолаһыгына саха ворота бастар-эстэр дьылҕалаһа суоһа», — диибит СР бэчээкка уонна сонуннары кизгник тарҕатар средстволарга департаментин директора Ф. Пестряков, 2000 с. ыам ыйыгар, Ити 12-с киһи санаата. Аны 18-с киһи суругун кытта билсээһин: «Сир» музейа бу эриэккэс. Энтузиаст Кривошапкин Георгий Ильич сыратыһан бу музей үөскэбит уонна үлэли турар. Кинигэ улахан махтал. Музей өрлөрү иһитиһиһэ көстөн турар экспонаттарын кизг биллини бизрэринэн уратылаах», — диибит физико-математическай наука доктора, профессор, республиканскай колледж директора Иван Шамаев, 2002 с. от ыйыгар.

Кинигэ бэйэбит улууспут иһинээҕи бурдукка үлэлээбит дьоннор тустарынан ахтан ааһыһыгар кинилэр ортолоругар бэркэ билэр, өссө биһигэ үлэлээбит билгитин суох дьоннорбут хаартыскаларын көрөмүөн, хата, историяҕа киирибиттэр эбит диин үөрэ санаатым.

Н. КОКОРЕВ

ИЛЬУО ИҤИТИНЭРЭР «СУҤҤҮМ КЫСТЫҤЫР ОТУН ХАННА ХААМТАРДЫҤАР?»...

Олунньу 7 күнүгэр «Илгэ» ПО ыскылаатыттан 3000 суумалаах 2 киризинилэ сүһпүт. Олунньу 8 күнүгэр Нам селотун олохтооһо гр-ка Парников кырбанан суһал көмөрө наадыйбыт. Бу күн улуус киһини олохтооһо гр-ка Атласова биллээхтэн быһыы эчэйини ылан «Суһал көмөрө» наадыйбыт. Аны эмиэ Нам селотун олохтооһо Прокопьева кладовкатыттан 30 кг этиг уорбуттар.

Олунньу 10 күнүгэр Нам селотун олохтооһо Слепцовтан 4500 солк. харчытын уорбуттар. Олунньу 11 күнүгэр Үөдэй нэбилэтигэр олохтооһо Ядревтан 22000 солк. суумалаах 22 рулоно от сүһпүт. Олунньу 14 күнүгэр Хамаҕатта детсадын куукунатыттан бородуукта уорбуттар.

Олунньу 8 күнүгэр I Хомуустаах баһылыга Петров биллэрбитинэн гаас турбатын киллэри иһин төлөбүр харчытын сокуоннай төрүөтэ суох ылыы биллибит. Манна ОБЭП бэрэбиэркэ ыытар.

Нэдиэлэ устата 115 киһи административнай эппиэтинээска тардылыһа. ГАИ 328 транспорты бэрэбиэркэлээтэ, 34 бототокул толордо.

Table with 2 columns: Name and Address/Details. Includes names like ЗАХАРОВ Семен Александрович and details about their work and awards.

Footer information including editor contact (В.Г. Касынов), address (Namtsy, Sakha Republic), phone numbers, and publication details.